

INVĂȚĂMÎNTUL AGRICOL DIN BANAT ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Un studiu referitor la învățămîntul agricol din Banat în perioada interbelică se impune cel puțin din două motive: a) pentru a înțelege rolul pe care l-au avut școlile de agricultură în viața economică și culturală a Banatului între cele două războaie mondiale și b) pentru a cunoaște evoluția și poziția instituțiilor de învățămînt agricol în contextul procesului instructiv general din acea etapă istorică.

Între mijloacele cele mai importante menite să asigure progresul economico-social, învățămîntul ocupă, fără îndoială, unul din primele locuri. Avînd în vedere faptul că în Banat aproape 80% din totalitatea locuitorilor¹ din perioada interbelică erau legați de agricultură, ca principal mijloc de existență, și că această regiune ocupa un rol însemnat în economia agrară a țării, școala de agricultură avea o evidentă importanță nu numai ca instituție de cultură, ci și ca instituție economică prin efectele pozitive ce trebuia să le exercite asupra maselor țărănești și a modalităților de cultivare rațională a pămîntului.

Exista în Banat o tradiție a învățămîntului agricol, manifestată prin vechimea instituțiilor școlare și mai ales prin influența pozitivă ce o aveau în satele din jurul localităților de reședință. Astfel, Școala de agricultură din Sinnicolaul Mare a fost întemeiată în anul 1799 de marele proprietar Cristof Naco și își continuă activitatea pînă în anul 1856 sub denumirea de „Școala elementară de agricultură”. După o perioadă de inactivitate este redeschisă, tot ca instituție particulară, în anul 1863, iar din 1887 trece sub autoritatea statului maghiar pînă la Unirea Banatului cu România². Școala de agricultură din Ciacova a fost întemeiată în anul 1885 ca instituție de stat, cu scopul de a da o nouă orientare muncilor agricole din această zonă. Școala inferioară de agricultură din Lugoj a luat ființă la 4 noiembrie 1895 ca instituție a Ministerului de Agricultură al Ungariei, cu durata de studii de doi ani. Pe lîngă această școală s-a creat și un curs de grădinarit cu durata de un an, la care participau doar absolvenți ai cursului agricol³.

Deși pînă la Marea Unire din 1918 activitatea lor a fost destul de restrînsă, școlarizînd un număr redus de elevi, au avut totuși un rol pozitiv prin răspîndirea de noi cunoștințe agrotehnice în rîndul țărănimii,

---

¹ *Recensămîntul general al populației României, 1930*, vol. IV, București, p. 34. Buc., 1929, p. 1073.

³ *Ibidem*, p. 1068.

a mijloacelor raționale de cultivare a pământului și de valorificare superioară a produselor agricole. După anul 1918, activitatea acestor instituții de învățămînt agricol se intensifică, iar programa analitică se îmbunătățește.

În primul deceniu după Unirea din 1918, învățămîntul agricol din România avea următoarea structură: 1) învățămîntul superior; 2) învățămîntul mediu; 3) învățămîntul inferior (3 ani durată de școlarizare); 4) școlile elementare de agricultură (2 ani); 5) școlile de economie casnică pentru fete (3 ani); 6) învățămîntul agricol ambulant (conferințe, demonstrații practice, cursuri periodice în diferite localități⁴. Primele două categorii n-au existat în Banat. Cele trei instituții de învățămînt agricol amintite (Lugoj, Ciacova, Sinnicolaul Mare) au continuat să funcționeze și după anul 1918, integrate în grupul școlilor inferioare de agricultură, iar din anul 1922 (luna ianuarie) se întemeiază în localitatea Belinț o școală de economie casnică pentru fete.

Județul Caraș nu a avut o școală de agricultură organizată ca instituție de stat, totuși cursuri agricole s-au desfășurat în diferite localități⁵ sub îndrumarea cadrelor didactice de la școlile din Lugoj și Ciacova, a specialiștilor agronomi angajați ai Serviciilor agricole și Camerelor agricole județene (Timiș-Torontal, Severin, Caraș).

În urma Legii pentru organizarea învățămîntului agricol și casnic din 2 august 1929, instituțiile școlare agricole din Lugoj și Ciacova sînt încadrate în categoria școlilor agricole de gr. I (învățămînt propriu zis), iar aceea din Sinnicolaul Mare în categoria școlilor agricole de iarnă (cu menirea de popularizare a cunoștințelor agricole, inferioară ierarhic celorlalte două). Școala din Belinț rămîne tot de economie casnică pentru fete⁶. Controlul și îndrumarea lor se exercita de către Ministerul Agriculturii și Domeniilor, iar administrația lor propriu-zisă cădea în sarcina Camerelor agricole județene (din anul 1931)⁷.

Mai din deceniul al patrulea sînt organizate periodic cursuri agricole în diferite localități ale județului Caraș. Astfel, în anul 1938 se organizează o școală țărănească la Oravița, urmărindu-se ridicarea nivelului de cunoștințe al agricultorilor prin lecții teoretice, demonstrații practice⁸. În decembrie 1938 s-a deschis o școală țărănească în comuna Berliște cu cursuri de scurtă durată organizate de „Astra”⁹.

Pe lîngă instruirea teoretică și practică de specialitate a elevilor, școlile de agricultură au avut de îndeplinit o serie de obiective economice de certă importanță pentru dezvoltarea agriculturii bănățene¹⁰: efectuarea unor culturi comparative (grîu, porumb, trifoi, lucernă, iarbă de

⁴ *Ibidem*, p. 1058—1060.

⁵ Arh. Stat. Timișoara, fond Serviciul Agricol Severin, dosar 41/1933, f. 55.

⁶ Idem, fond Directorat VII Ministerial, dosar 345/1930, f. 1—18; 172/1931, f. 6.

⁷ Idem, fond Camera Agricolă a jud. Timiș-Torontal, dosar 172/1931, f. 6.

⁸ *Voința Banatului*, 18, nr. 15, 10 aprilie 1938, p. 1.

⁹ Idem, 18, nr. 50, 11 decembrie 1938, p. 1.

¹⁰ Arh. Stat. Timișoara, fond Camera Agricolă a jud. Timiș-Torontal, dosar 37/1932.

sudan, borgeag); organizarea de cîmpuri (loturi) pentru experiență; stabilirea soiurilor de cereale cu productivitatea cea mai mare; stabilirea cantității optime de semințe necesară la unitatea de suprafață în regiunea agricolă respectivă; stabilirea adîncimii optime de însămînțare la diferite plante; stabilirea distanței între rînduri și a densității plantelor etc. Pentru îndeplinirea acestor obiective, școlile de agricultură — și mai ales aceea din Sînnicolaul Mare — au colaborat cu „Stațiunea Experimentală a Banatului” cu sediul în localitatea Cenad, a cărei activitate era orientată în patru direcții principale: ameliorarea plantelor; experimentări pentru realizarea unor soiuri rezistente la ger și cu productivitate ridicată; întreținerea unei ferme model; organizarea de conferințe și cîmpuri de experiență la sate¹¹.

În activitatea instituțiilor de învățămînt agricol din Banat în perioada interbelică se pot distinge două perioade mai importante; a) de la sfîrșitul primului război mondial și pînă la sfîrșitul crizei economice, cînd școlile agricole înregistrează o perioadă de refacere, reorganizare, de importante dificultăți materiale și de căutări pentru apropierea activității față de nevoile economiei agrare și b) perioada anilor ce au urmat crizei economice, cînd școlile de agricultură înregistrează progrese simțitoare în dotarea financiară, cu material didactic și inventar agricol, în activitatea de școlarizare și de sprijinire efectivă a economiei agrare.

În anii imediat următori primului război mondial, școlile inferioare de agricultură din Banat au trecut prin dificultăți deosebite datorită greutăților de ordin financiar, a insuficienței materialului didactic și personalului de specialitate și mai ales dotării cu inventar agricol cu totul necorespunzător. Întregul inventar al școlilor din Ciacova și Sînnicolaul Mare a fost luat în iunie-iulie 1919 de către trupele de ocupație, astfel încît statul român (M.A.D.) și Serviciul agricol al județului Timiș au trebuit să adopte o serie de măsuri pentru reutilizarea acestor instituții. La începutul anului 1920 Școala de agricultură din Sînnicolaul Mare și-a completat parțial necesarul de inventar prin ajutorul primit de la Academia de Agricultură din Cluj-Napoca, Școala de agricultură din Lugoj și de la ferma Unip, astfel că își poate relua activitatea. Parțial își refacă dotarea cu inventar și Școala de agricultură din Ciacova cu sprijinul altor instituții de profil și a Serviciului agricol județean¹².

De fapt, completarea inventarului și înzestrarea materială a școlilor de agricultură din Banat s-a desfășurat într-un ritm lent pînă spre mijlocul deceniului al patrulea, cu toate stăruințele depuse de personalul didactic în acel timp. Dacă suprafețele agricole ce le dețineau erau suficiente „pentru a putea demonstra diferite metode de exploatare și diferite culturi”¹³, în schimb înzestrarea cu inventar agricol nu era la nivelul

¹¹ Arh. Acad., de Științe Agricole și Silvici, București, fond „I.C.A.R.”; dosar 6/1932.

¹² Valeriu Popa, *op. cit.*, p. 1063, 1065, 1074.

¹³ Arh. Stat. Timișoara, fond Camera Agricolă a jud. Timiș-Torontal, dosar 12/1928, f. 19—21.

cerințelor pînă la sfîrșitul crizei economice. Inspecțiile efectuate la școala din Lugoj consemnează faptul că localurile „pentru a fi folosite după necesitate trebuie să fie mai întii modificate și apoi reparate”¹⁴. În acest scop s-au și efectuat la această școală, pînă în anul 1928, reparații, construcții, îmbunătățiri în valoare de 362.811 lei. La școala de economie casnică din Belinț, potrivit constatărilor organelor agricole județene, localurile erau insuficiente, iar înzestrarea tehnică necorespunzătoare¹⁵.

Semnificative în această privință sînt și constatările Inspectoratului general de învățămînt agricol făcute în urma cercetării școlii din Sînnicolaul Mare, în octombrie 1928: „Școala de agricultură din Sînnicolaul Mare se prezintă în stare mulțumitoare, cunoscută fiind starea ei, după plecarea armatelor de ocupație care au luat tot inventarul viu și mort. Starea de astăzi și înzestrările făcute în decurs de aproape zece ani de la Unire au adus-o în stare de a funcționa normal, fără însă de a avea tot ceea ce îi trebuie unei instituțiuni de stat... Din lipsă de buget și de sprijinul care îl merită, școala are azi un inventar viu și mort foarte redus, în așa măsură că o gospodărie țărănească e mai bine înzestrată, din care cauză suferă instrucția practică a elevilor”¹⁶.

La această unitate de învățămînt, în anul 1933, valoarea inventarului mort era de cca. 143.000 lei, a inventarului viu de 62.000 lei, pentru o suprafață agricolă de 95,57 ha, iar la școala din Ciacova valoarea globală a inventarului se ridica la 45.375 lei pentru o suprafață de 282,80 Ha., deci sub 2.000 lei/Ha¹⁷.

Fondurile alocate de stat și Camerele agricole pentru desfășurarea procesului de învățămînt au fost, în general, insuficiente, aflîndu-se mereu sub necesitățile desfășurării unei activități complexe, așa cum impunea economia agrară a Banatului în plină dezvoltare. Astfel, pentru cheltuielile de învățămînt în anul școlar 1931/1932 s-au alocat 76.364 lei la Școala din Sînnicolaul Mare, 95.000 lei la Școala din Lugoj. Pentru unitatea școlară din Belinț s-a alocat în anul 1930 suma de 90.958 lei iar în anul următor doar 46.059 lei¹⁸.

Dificultățile materiale multiple provocate de criza economică s-au răsfrînt și asupra activității instituțiilor de învățămînt agricol din Banat. Din lipsă de fonduri, cheltuielile pentru procurarea materialului didactic au fost restrînse: 25.000 lei pentru școala din Lugoj; 9.000 lei pentru aceea din Sînnicolaul Mare în anul școlar 1931/1932, iar cheltuielile pentru procurarea inventarului de școală s-au ridicat doar la 47.000 lei și respectiv 33.880 lei¹⁹. De altfel, într-un raport al Camerei de Agricultură a județului Timiș-Torontal din anul 1932 se relatea că datorită dificultăților multiple provocate de criza economică „școlile de agricultură se

¹⁴ Idem, fond Directorat VII Ministerial, dosar 172/1931, f. 4.

¹⁵ Idem, f. 6.

¹⁶ Arh. Stat. Timișoara, fond Camera Agricolă a jud. Timiș-Torontal, dosar 12/1928, f. 19.

¹⁷ *Ibidem*, dosar 26/1933.

¹⁸ Arh. Stat. Timișoara, fond Directorat VII Ministerial, dosar 171/1931, f. 1—2.

¹⁹ *Ibidem*, dosar 171/1931, f. 1—23.

găesc în situația cea mai precară, lipsindu-le nu numai elementele necesare de a-și conduce gospodăria din a lor puteri, ci avînd și datoriile restante²⁰.

Acest lucru va influența direct asupra posibilităților de școlarizare a elevilor. Pînă în anul 1928, Școala inferioară de agricultură din Lugoj a fost frecventată în total de 399 elevi (promovați 338); Școala din Sinnicolaul Mare de 285 elevi etc.²¹. Într-un interval de aproape zece ani cele patru unități de învățămînt agricol din Banat au fost frecventate, în total, de aproximativ 1150 tineri, ceea ce este insuficient pentru o regiune în care economia agrară avea o însemnătate deosebită.

Anual, în medie, cursurile acestor patru școli au fost frecventate de cca. 120—150 elevi, ceea ce reprezintă foarte puțin dacă ținem seama și de faptul că populația rurală a celor trei județe bănățene se ridica, în primul deceniu după Unire, la peste 750.000 locuitori. În anii crizei, numărul elevilor înscriși s-a menținut, de asemenea, redus. Așa, de pildă, în anul școlar 1930/1931 erau înscriși la școala din Lugoj — 47 elevi; Sinnicolaul Mare — 36 elevi; Ciacova — 31 elevi; Belinț — 34 elevi²². Directorul școlii de agricultură din Ciacova sublinia, de altfel, că numărul tinerilor care doresc să urmeze cursurile acestei unități de învățămînt agricol este mai mare, dar posibilitățile de școlarizare sînt limitate „din cauza lipsei de fonduri”²³. Lipsa de fonduri pentru întreținerea unui internat cu o capacitate mai mare a limitat școlarizarea și la unitatea din Sinnicolaul Mare.

Pe de altă parte, cheltuielile mari ce le implicau pentru familiile de țărani trimiterea copiilor la școlile de agricultură (taxele anuale se ridicau pentru un elev la peste 1500 lei, plus alte cheltuieli) a constituit un evident impediment în calea creșterii procentajului de școlarizare. „Cauza acestei constatări — afirma economistul C. I. Băicoianu în anul 1930 — este pauperismul populației țărănești, care încadrată în cea mai mare parte într-o proprietate de 1—5 Ha. și astfel cum înțelege el s-o muncească, nu îi dă resursele materiale necesare pentru a-și putea trimite copii la școlile de agricultură.” Ori, fărâmițarea proprietății țărănești în Banat era, potrivit statisticilor timpului, deosebit de accentuată, iar procesul de pauperizare a țărănimii în plin proces de desfășurare. Din totalul de 89.237 exploatați agricole înregistrate de Recensămîntul agricol din 1941, în județul Timiș-Torontal un număr de 44.472 dețineau mici suprafețe de terenuri arabile (pînă la 3 Ha.)²⁵. În județul Caraș din 35.019 ex-

²⁰ Arh. Stat. Timișoara, fond „Camera de Agricultură a jud. Timiș-Torontal”, dosar 36/1932.

²¹ Valeriu Popa, *op. cit.*, p. 1070; 1074.

²² Arh. Stat. Timișoara, fond Directorat VII Ministerial, dosar 345/1930, f. 1—18; 172/1931, f. 6.

²³ *Idem*, fond Camera Agricolă a jud. Timiș-Torontal, dosar 26/1933.

²⁴ C. I. Băicoianu, *Omul ca factor pentru combaterea crizei agricole*, București, 1960, p. 11.

²⁵ *Recensămîntul agricol din 1941*, vol. I, Numărul exploatațiunilor agricole după mărime, mașini și unelte agricole, București, p. 43, 150, 170.

ploatări agricole, 17.345 aveau pînă la 3 Ha., iar în județul Severin din 44.237 un număr de 21.704 stăpîneau pînă la 3 Ha. fiecare²⁶.

Economiștii timpului au menționat adeseori această realitate din lumea satului. „Țăranul vrea să se lumineze — sublinia C. I. Băicoianu — dar nu are mijloacele materiale pentru aceasta. El vrea să muncească ca să se lumineze și să-și sporească capitalul cunoștințelor, dar mica lui proprietate și ce mai poate muncii pe de lături, nu îi garantează mijloacele necesare întreținerii copiilor la școală... Slabele lor resurse materiale, din cauza situațiunii lor paupere, îi împiedică însă să frecventeze școlile de agricultură, deși ei au toată tragerea de inimă către acest învățămînt menit să le ridice poziția lor materială”²⁷.

În articolul redacțional publicat în ianuarie 1929 de revista bilunară a Societății Agronomilor din România „Viața agricolă“, se menționează printre lipsurile agriculturii românești și insuficientul sprijin acordat învățămîntului agricol: „Nici statul, nici plugarii n-au făcut într-adevăr minunea de a da învățămîntului plugăresc orînduiala cerută de marile nevoi ale țării și mai ales de trebuințele plugăriei noastre de astăzi... Prin aceasta însă, ne-am lipsit de cea mai uriașă pirghie pe care a născocit-o mintea omenească, ne-am lipsit de puterea făcătoare de minuni a științei”²⁸.

Cu toate greutățile multiple prin care au trecut școlile agricole după primul război mondial, trebuie subliniat însă faptul că în școlarizarea elevilor nu s-a făcut nici o discriminare națională. Semnificativă în această privință este compoziția națională a elevilor de la Școala de agricultură din Sinnicolaul Mare în anul școlar 1931/1932: români — 19, germani — 12, bulgari — 6, sirbi — 2.

Fără să fie acoperite toate necesitățile, în anii care au urmat crizei economice, în contextul progreselor generale înregistrate de economia românească, școlile de agricultură din Banat dobîndesc o mai bună înzestrare cu inventar agricol și material didactic. Astfel, la școala din Sinnicolaul Mare, valoarea inventarului mort se ridica în anul 1939 la suma de 726.171 lei, iar valoarea inventarului viu ajungea la 174.060 lei (9 cai, 12 vaci, 9 boi, 14 porcine etc.). De remarcat că se îmbunătățește mai ales dotarea cu mașini agricole de randament sporit, existînd: un tractor, două mașini de semănat grîu, mașini de semănat porumb, selector mecanic, greblă mecanică, secerătoare etc.²⁹. Un evident progres se constată și la Școala de agricultură din Ciacova, valoarea inventarului viu atîngînd 750.000 lei în anul 1939 (existau: 25 cai, 56 bovine, 266 ovine, 152 porcine etc.). Animalele de la această instituție erau bine îngrijite, după cum relatează organele agricole județene, iar „stocul care se află la școală face cinste economiei naționale”³⁰.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ C. I. Băicoianu, *op. cit.*, p. 39—40.

²⁸ *Viața agricolă*, XX, nr. 1, 1929, p. 1—3.

²⁹ Arh. Stat. Timișoara, fond Camera Agricolă a jud. Timiș-Torontal, dosar 46/1939, f. 245, 229, 253.

³⁰ *Ibidem*, dosar 45/1939, f. 123.

Au fost luate, totodată, măsuri noi pentru sporirea orelor de activități practice și de specialitate în cadrul programei analitice, pentru dotarea școlilor cu laboratoare și aparatură de strictă necesitate. Sînt organizate noi cîmpuri de experiență și pepiniere pe terenurile școlilor, se întemeiază biblioteci ce cuprind cărți în valoare de zeci de mii de lei (45.727 lei la Sinnicolaul Mare și 36.674 lei la Ciacova) și chiar muzee agricole în vederea ridicării calității procesului instructiv³¹.

Pe măsură ce se îmbunătățește dotarea materială a școlilor de agricultură și se asigură necesarul de cadre didactice cu pregătire de specialitate, sporește tot mai mult și rolul economic al acestor instituții și contribuția lor efectivă la răspîndirea cunoștințelor agrotehnice moderne în rîndul țărănimii bănățene.

Deși posibilitățile materiale și de școlarizare ale școlilor de agricultură au fost restrînse în prima parte a activității lor din perioada interbelică, totuși prin grija și strădaniile personalului ce le-au slujit, aceste instituții au avut o influență de netăgăduit asupra țăranilor bănățeni, contribuind la ridicarea nivelului lor cultural și de cunoștințe agrotehnice, la cultivarea mai rațională a pămîntului, la creșterea intensivă a animalelor de rentă, la valorificarea superioară a produselor agricole. Documentele timpului sînt edificatoare în această privință. Prin intermediul cîmpurilor de experiență s-a urmărit ameliorarea soiurilor de cereale cu randament sporit, potrivite pentru diferitele regiuni agricole ale județelor. S-a studiat flora pășunilor pentru a sprijini efortul de refacere a pășunilor naturale³², s-a urmărit ameliorarea metodică a soiurilor locale de porumb, plante furajere și industriale. Pentru a spori efectul practic al școlilor de agricultură în anul 1933 s-a hotărît ca să-și concentreze cercetările, împreună cu Stațiunea Experimentală de la Cenad și cu fermele agricole existente la Dragsîna, Ghilard și Izvin, în vederea stabilirii soiurilor de cereale, plante furajere și industriale în funcție de particularitățile solului din diferitele regiuni agricole ale Banatului³³.

Începînd cu anul 1935, prin ordinul Ministerului Agriculturii și Domeniilor, pe lîngă fermele și școlile de agricultură s-au creat centre agricole conduse de directorii acestor instituții. Scopul lor era să ofere micului producător un model de gospodărire, să obțină produse agricole de calitate superioară pe care să le distribuie țărănimii cu semințe; să facă propagandă pentru asociații agricole, cooperative de valorificare a produselor agricole, syndicate de creștere a animalelor; să contribuie la răspîndirea metodelor raționale de cultivare a pămîntului și de creștere a animalelor³⁴.

Așa cum rezultă din constatările prefecturii județului Timiș-Torontal, făcute la Școala de agricultură din Ciacova în anul 1936, pe lîngă instruirea elevilor, al căror număr a sporit (numai în anul școlar 1934/1935 au

³¹ *Ibidem*, dosar 46/1939, f. 229.

³² „Știrea”, 3, nr. 502, 17 noiembrie 1932, p. 3.

³³ Arh. Stat. Timișoara, fond Serviciul agricol Severin, dosar 41/1933.

³⁴ *Idem*, fond Serviciul agricol Timiș-Torontal, dosar 17/1936, f. 29—31.

fost înscriși 25), corpul didactic a mai dezvoltat o intensă activitate extrașcolară, atît în comunele din vecinătate cît și prin împrumutarea țărănilor săraci cu inventar agricol³⁵. Școala — se arată în darea de seamă a prefecturii județene — poate fi pe drept socotită ca un centru agricol, unde agricultorii pe lingă multe îndrumări ce primesc, mai au posibilitatea de a se folosi de inventarul mort al școlii, în special de mașini. În lucrările ce se fac „nu se urmărește numai scopul de a se mări veniturile școlii, ci se urmărește atingerea scopului de a putea face o educație cît mai bogată în exemple practice, la care elevii colaborează cu mult zel, iar agricultorii din jurul școlii au prilej să vadă demonstrații pilduitoare... Prin activitatea școlii, prin pepinieră ca și prin creșterea de reproducători masculi... școala s-a făcut nu numai de un folos real agriculturii, ci a devenit un centru de atracție pentru completarea cunoștințelor profesionale³⁶.

Sub îndrumarea Camerelor de agricultură județene au fost organizate cursuri de iarnă pentru sătenii adulți, cu durata de 3—5 luni sau mai puțin, în numeroase localități rurale ale Banatului: Banloc, Opațița, Birda, Sag, Parța, Ghioroc, Șemlacul Mare, Comloșul Mare, Gătaia, Jebel, Buziaș, Lipova, Periam etc.³⁷. Cursurile se desfășurau atît în limba română cît și în limba germană. Cursurile de iarnă aveau un caracter teoretic și practic, incluzînd o serie de discipline (agrologie, fitotehnie, creșterea animalelor, boalele animalelor, aritmetică etc.) menite să ridice nivelul de cunoștințe al țăranilor și să-i ajute în organizarea unor gospodării raționale³⁸.

La școala de agricultură din Lugoj s-au organizat mai multe cîmpuri de experiență pentru a demonstra elevilor și agricultorilor metodele de cultivare rațională a pămîntului, de selecționare a semințelor, modalitățile de combatere a bolilor criptogamice la pomi etc.³⁹. La Școala de agricultură din Sînnicolaul Mare s-au organizat cursuri pentru popularizarea culturii raționale a porumbului la care au participat numeroși țărani din comunele apropiate⁴⁰. Școala din Belinț a organizat cursuri de iarnă cu durata de trei luni și cu un program de învățămînt complex (printre problemele predate figurînd: îmbunătățirea terenurilor agricole; semănatul și alegerea semințelor; hrănirea rațională a animalelor; îngrijirea vitei de vie; îngrijirea pomilor; boalele păioaselor și combaterea lor etc.⁴¹.

Activitatea susținută desfășurată în rîndul sătenilor de către cadrele didactice ale școlilor de agricultură din Banat a avut rezultate bune în

³⁵ Prefectura jud. Timiș-Torontal. *Dare de seamă privind activitatea depusă între 15 noiembrie 1933—31 decembrie 1935*, Timișoara, 1936, p. 304.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Arh. Stat. Timișoara, fond Camera Agricolă a jud. Timiș-Torontal, dosar 12/1928, f. 7.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ Arh. Stat. Timișoara, fond Serviciul agricol Severin, dosar 41/1933.

⁴⁰ *Comunicările Camerei de Agricultură a jud. Timiș-Torontal*, 5. nr. 9, 1 mai 1932, p. 8.

⁴¹ Arh. Stat. Timișoara, fond Camera Agricolă a jud. Timiș-Torontal, dosar 26/1933.

cea ce privește folosirea semințelor selecționate, creșterea animalelor de rasă, valorificarea superioară a produselor agricole și a animalelor de rentă⁴². Directorul Serviciului agricol al județului Severin relatează de fapt (în anul 1933) că mulți săteni și-au procurat pomi fructiferi altoiți, au început să selecționeze semințele de cereale, își manifestă dorința de a introduce noi culturi, de a îngriji mai rațional vitele⁴³.

Semnificative, în privința activității complexe desfășurată de școlile de agricultură, a preocupărilor de apropiere față de cerințele agriculturii, sînt relatările directorului Serviciului agricol al județului Timiș-Torontal referitoare la Școala din Ciacova în anul 1936: „În exploatarea moșiei școalei, lucrările tehnice s-au desfășurat în așa fel încît exploatarea în tot momentul s-a dovedit exemplul demonstrator în fața agricultorilor din comunele din jur. În afară de activitatea tehnică interioară, școala a dezvoltat și o activitate intensă de asistență agronomică. Astfel, inventarul de mașini a fost pus la dispoziția mai multor agricultori⁴⁴. Cu selectorul școlii s-au curățit peste 122.900 kg. grîu al țaranilor, contribuind astfel la obținerea unei recolte de calitate. Pe terenurile sărăturoase au fost întreprinse lucrări de ameliorare a solului. Pepiniera de pomi fructiferi distribuia anual în jur de 15 mii pomi de diferite specii cu preț redus. Repartizau anual aproximativ 60.000 plante leguminoase în satele înconjurătoare cît și semințe de legume, vindeau animale de reproducție, contribuind astfel efectiv la progresul economiei agrare⁴⁵ din această parte a țării.

Aceeași activitate complexă au desfășurat-o, sub îndrumarea Ministerului Agriculturii și Domeniilor și a Camerelor agricole județene, și celelalte școli de agricultură din Banat. Începînd cu anul 1935 au selecționat sute de mii kg. grîu agricultorilor din mai multe localități; distribuiau sătenilor semințe de cereale de calitate și randament superior, gata preparate; vindeau țaranilor animale de reproducție; împrumutau țaranii săraci, în măsura posibilităților, cu inventar agricol⁴⁶.

Astfel, Școala de agricultură din Sînnicolaul Mare a distribuit în 1935 sătenilor peste 2 vagoane grîu de sîmîntă preparat pentru însămînțare, a pus la dispoziția locuitorilor cele două selectoare cu care au curățit peste 166.000 kg. grîu cu o taxă doar de 20%, le-au împrumutat mașinile de semănat, le-au distribuit în anul 1936 importante cantități de semințe de orz și ovăz, varietăți ameliorate etc. Cadrele didactice au format echipe de elevi ce s-au deplasat în diferite localități și au efectuat importante lucrări: combaterea bolilor criptogamice la pomi, deparazitarea acestora, experiențe pe teren privind utilizarea mașinilor agricole, utilizarea îngrășemintelor chimice, ameliorarea solului etc.⁴⁷. Ca urmare a activităților complexe desfășurate la sate de personalul și elevii școlilor de agricultură,

⁴² Idem, fond „Serviciul agricol Timiș-Torontal“, dosar 17/1936, f. 14.

⁴³ Idem, fond Serviciul agricol Severin, dosar 41/1933, f. 55.

⁴⁴ Idem, fond Serviciul agricol Timiș-Torontal, dosar 17/1936, f. 18—19.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ Arh. Stat. Timișoara, fond Inspectorat Agricol Timișoara, dosar 9/1937, f. 1.

⁴⁷ Idem, fond Serviciul agricol Timiș-Torontal, dosar 17/1936, f. 13—14.

a crescut — așa cum subliniază documentele timpului⁴⁸ — simțitor preocuparea agricultorilor pentru folosirea semințelor selecționate și creșterea animalelor de rasă, pentru cultivarea mai rațională a pământului, diversificarea culturilor și cultivarea pomilor fructiferi.

Școlile de agricultură din Banat, alături de celelalte instituții de cultură și de organele agricole județene și-au adus contribuția la ridicarea nivelului cultural și de cunoștințe agrotehnice a maselor țărănești din acest colț de țară, la progresul economiei agrare.

IOAN MUNTEANU

DAS LANDWIRTSCHAFTLICHE SCHULWESEN IN BANAT
IN DER ZWISCHENKRIEGSZEIT

(Z u s a m m e n f a s s u n g)

Im Banat gibt es eine Tradition der Schulen für Landwirtschaft, die sich sowohl aus der weit zurückreichenden Existenz der Institutionen als auch aus der entfalteten Lehrtätigkeit hervorgeht. Ausser der theoretischen und praktischen Ausbildung der Schüler erfüllten die Landwirtschaftsschulen im diesem Gebiet auch eine wirtschaftliche Aufgabe, indem sie die Entwicklung der Landwirtschaft förderten. Vorliegende Arbeit untersucht die Struktur des landwirtschaftlichen Schulwesens, die vielseitige Tätigkeit der landwirtschaftlichen Schulen und die Dynamik des Einschulungsprozesses in der Zwischenkriegszeit.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 14; *Dare de seamă a prefecturii jud. Timiș-Torontal*. 15 XI 1933—31 XII 1935, Timișoara, 1936, p. 304.